

CO₂-ARME WARMTE IN DE GEBOUWDE OMGEVING

Advies:
'Geef duidelijkheid
en leg verbinding'

De Rli

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) is het strategische adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van de fysieke leefomgeving. De raad is onafhankelijk en adviseert gevraagd en ongevraagd over hoofdlijnen van beleid inzake de duurzame ontwikkeling van de leefomgeving en infrastructuur.

Diederik Samsom >

"We willen best ons gebouw gaan verduurzamen, maar dan moeten we wel weten waar we aan toe zijn. Komt er een warmtenet in onze wijk? En zo ja, wie is verantwoordelijk voor de aanleg van dat nieuwe warmtenet? De overheid of een marktpartij? En wie gaat het betalen? Alleen de huishoudens die erop aangesloten worden? Of gaat het net als met de aanleg van het aardgasnet: we betalen het met z'n allen; ongeacht of we er gebruik van maken?" Alle gebouwenaars, dus ook VvE's, zitten met die vragen. Op 7 februari jl. kwamen ze aan de orde tijdens een bijeenkomst van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli). Het thema luidde: 'Warm aanbevolen: CO₂-arme warmte in de gebouwde omgeving' naar het advies dat in december 2018 het licht zag. Kern van het advies: 'geef duidelijkheid en leg verbinding'.

Raadslid Niels Koeman vatte een aantal uitgangspunten samen: "De aanleg en de financiering van nieuwe warmte-infrastructuur is een verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Zo'n basisvoorziening moeten we niet overlaten aan een marktpartij. Die zal ongetwijfeld van goede wil zijn, maar wie zegt ons dat het bedrijf over een paar jaar niet in handen is van een eigenaar of een land waarmee we liever geen zaken doen? Hoe groot is dan het risico van misbruik of manipulatie? Aan die collectieve infrastructuur moeten alle Nederlanders meebetalen. Daarnaast moeten we er rekening mee houden dat de kosten voor warmte per wijk, gemeente en regio kunnen verschillen: de omstandigheden zijn nu eenmaal overal verschillend."

Nationale Energieleningengarantie

De Rli heeft zich ook gebogen over de financiering van de maatregelen. Koeman: "Er moet een systeem van gebouwgebonden financiering komen, waarbij de rente aftrekbaar is van de inkomstenbelasting. Een maximumprijs voor warmtelevering is ook een voorwaarde. Het is te overwegen om de overdrachtsbelasting van woningen variabel te maken: voor een verduurzaamde woning zou dan een lagere over-

drachtsbelasting worden betaald. Taxateurs worden in het advies verplicht om bij woningtransacties aan te geven wat het kost om de woning naar een specifieke energieprestatie te krijgen. Wellicht kan aan een vergunning voor een verbouwing ook een verplichting voor duurzaamheidsmaatregelen worden gekoppeld. Om ervoor te zorgen dat iedereen 'mee kan doen', zou een Nationale Energieleningengarantie (naar voorbeeld van de Nationale Hypotheekgarantie) uitkomst kunnen bieden. Zeker als het gaat om de verduurzaming van woningen die nog 'onder water' staan. Die bewoners hebben geen overwaarde die ze eventueel zouden kunnen inzetten voor verduurzaming."

Privaat of publiek?

Alexander van Ofwegen, directeur Warmte van Nuon, ziet niets in de splitsing in netbeheer en warmtelevering. "Dat wordt heel lastig. Ik vraag me ook af wat de achtergrond van dit advies is. Bij de energieleveranciers en andere private bedrijven is veel geld beschikbaar. Waarom zouden we dat niet inzetten voor de publieke zaak? Door het hele stelsel van wetten en regels zijn de tarieven altijd controleerbaar."

Niels Koeman: "Het gaat in dit advies om de heel grote warmtenetten, waarop honderden of duizenden huishoudens worden aangesloten. We moeten hun belangen goed in het oog houden. Er zijn allerlei varianten mogelijk in het kader van publiek-private samenwerking, maar sturing vanuit de overheid is onzes inziens een absolute voorwaarde."

Draagvlak

Tot zover de technische en financiële zaken. De Rli ziet ook dat draagvlak heel belangrijk is als de gemeente besluit over de aanpak van een wijk. "Het warmteplan moet onderdeel zijn van het omgevingsplan", stelde Koeman, "waarbij de Omgevingswet de burgers de nodige bescherming biedt. Individuele keuzes blijven mogelijk, maar ze mogen geen afbreuk doen aan de collectief gekozen oplossing. En zoek aansluiting bij de actualiteit! Bewoners zijn vaak met heel andere zaken bezig dan met verduurzaming."

Woningcorporaties hebben nu 70 procent instemming nodig van hun huurders als ze woningen of complexen willen verduurzamen; de VvE heeft een gekwalificeerde meerderheid nodig. Die verplichtingen moeten we heroverwegen, want ze houden verduurzaming tegen."

Collectief versus individueel

Collectieve besluiten, zoals de aanleg van een warmtenet, kunnen conflicteren met individuele keuzes, stelde Ferdi Licher, directeur Bouwen en Energie bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. "Bovendien is het niet handig als een onrechtvaardigheidsgevoel ontstaat. Huishoudens worden nu al geconfronteerd met een hogere gasprijs, terwijl ze geen keus hebben."

Hij had twijfels bij het loslaten van de gekwalificeerde meerderheid: "Dan kan het lijken alsof je maatregelen erdoor wilt drukken. Het gaat om de zorgvuldigheid van

het proces; niet om het bereiken van een meerderheid. Er moet aandacht komen voor de (financiële) situatie van de VvE's, want de gekwalificeerde meerderheid is maar één van de problemen waarmee de VvE wordt geconfronteerd."

Marco Pastors, directeur van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid: "Zeker in buurten met veel goedkope woningen en lage inkomens moet je vragen: 'Wat willen jullie?' Pas als je dat weet én als je de nodige maatregelen hebt genomen, kun je met de energietransitie aan de slag."

Houd het klein en eenvoudig, en houd moed!

Diederik Samsom, voorzitter van de sectortafel Gebouwde omgeving van het Klimaatakkoord, stelde dat het Rli-advies een 'doorwrocht verhaal' is. Hij adviseerde: "Houd het klein en eenvoudig, en houd moed! Er worden - ook weer in dit advies - heel grote woorden gebruikt: '200.000 woningen per jaar', 'historisch', 'revolutie', maar het komt erop neer dat in de komende 30 jaar elke woning eenmaal verbouwd wordt. De 200 miljard euro die daarmee (naar verwachting) gemoeid is, is ook het bedrag van de energierekening tot 2050."

Als we collectief beginnen, zal de samenleving het snel overnemen. Je ziet nu al allerlei initiatieven van bedrijven waarmee ze bewoners ontzorgen. Die ontwikkelingen gaan heel snel, net als de technische innovaties."

De vergelijking met de introductie van het aardgas in de jaren vijftig van de vorige eeuw kwam ook nog even voorbij: "Die werd - overigens ook na heel wat discussie en doemscenario's - algemeen als een verbetering ervaren. We moeten ervoor waken dat de energietransitie waar we nu voor staan, niet steeds vaker als een verslechtering wordt gezien. Politici moeten niet aan dat schrikbeeld bijdragen, want dat is niet bepaald bevorderlijk voor het zo gewenste draagvlak." <